

# Tulopoliittinen sopimus vuosille **2005–2007**

16.12.2004



Kannen kuva Henrik Sörensen/Gorilla  
Painatus: Keili Oy

ISBN 951-714-235-8

# Tulopoliittinen sopimus vuosille 2005–2007

## Sisällysluettelo

Työllisyyttä, turvallisuutta ja ostovoimaa .....	4
Allekirjoituspöytäkirja .....	6
Tulopoliittinen sopimus vuosille 2005–2007 .....	7
<b>1 Lähtökohdat .....</b>	<b>7</b>
<b>2 Työ- ja virkaehtosopimusratkaisut .....</b>	<b>7</b>
2.1 Sopimusten uudistaminen ja sopimuskausi .....	7
2.2 Palkantarkistukset .....	7
2.3 Alakohtaiset palkankorotus- ja neuvottelulausekkeet sekä kehittämis- ja muut erityisjärjestelyt .....	11
2.4 Indeksiehto .....	11
2.5 Tarkastelulauseke .....	12
2.6 Matkakustannusten korvaukset .....	13
2.7 Kuntien kalleusluokittelu .....	13
<b>3 Jatkuva neuvottelumenettely .....</b>	<b>14</b>
3.1 Jatkuvan neuvottelumenettelyn periaate .....	14
3.2 Sopimusalakohdaiset toimet paikallisen yhteistyön ja sopimisen edistämiseksi .....	14
<b>4 Työelämän kehittäminen .....</b>	<b>16</b>
<b>5 Osaamisen vahvistaminen ja kehittäminen .....</b>	<b>16</b>
<b>6 Sopimuksen kattavuus, sitovuus ja voimaantulo .....</b>	<b>16</b>
<b>Liite 1: Työelämän kehittäminen .....</b>	<b>18</b>
1 Työllistymisen ja muutosturvan toimintamalli .....	19
2 Harmaan talouden torjunta ja tilaajan vastuu .....	24
3 Henkilöstön edustajat .....	27
4 Sukupuolten välinen tasa-arvo .....	29
5 Työaikapankkijärjestelmät .....	30
6 Työaikatyöryhmän toimeksianto .....	31
7 Paikallisen sopimisen tutkimushanke .....	31
<b>Liite 2: Osaamisen vahvistaminen ja kehittäminen .....</b>	<b>32</b>
1 Henkilöstön kehittäminen .....	33
2 Ammattitutkintostipendi .....	34
3 Esitykset valtiovallalle .....	34
3.1 Aikuiskoulutuksen määrärahat .....	34
3.2 Oppisopimuskoulutus .....	35
3.3 Nuorten ammatillisiin tutkintoihin sisältyvät näytöt .....	35
3.4 Aikuisten näyttötutkintojärjestelmä .....	35
3.5 Nuorten koulutuspaikat ja työpajatoiminta .....	36
3.6 Korkeakoulujen voimavarojen suuntaaminen .....	36
3.7 Yksilöllisten eläkevakuutusten käyttö koulutukseen .....	36
<b>Liite 3: Vahvistusilmoitus .....</b>	<b>37</b>
<b>Hallituksen kannanotto 29.11.2004 saavutettuun tulopoliittista sopimusta vuosille 2005–2007 koskevaan neuvottelutulokseen .....</b>	<b>38</b>
<b>Graafit .....</b>	<b>42</b>

## TYÖLLISYYTTÄ, TURVALLISUUTTA JA OSTOVOIMAA

Tulopoliittinen kokonaisratkaisu vuosille 2005–2007 on syntynyt. Kaksi ja puolivuotisen sopimuksen syntyminen merkitsee myös samalla historiallisesti ainutkertaista lähes seitsemän vuoden yhtäjaksoista tupokautta. Tulokierroksella sopimusyhteiskunnan toimintamalli osoitti elinvoimaisuutensa ja vastuunkantokykynsä. Ratkaisu tuo epävarmaan taluskehitykseen vakautta ja tukee osaltaan työllisyyttä. Palkansaajille se luo turvallisuutta ja parempaa ostovoimaa.

Tulokierros poikkesi edellisistä siinä, että työnantajat neuvottelivat ensimmäistä kertaa uuden EK:n johdolla. Palkansaajaliikkeen yhteistyö toimi varsin asiallisesti; SAK:n ja STTK:n yhteistyö sai tällä kierroksella laadullisesti uusia ulottuvuuksia.

Syntynyt tulo ratkaisu tukee työllisyyttä vakauttamalla taluskehitystä ja lisäämällä sen ennustettavuutta. Ratkaisun osaksi liitettävät, pienituloisiin painottuvat verokevennykset lisäävät merkittävästi palkansaajien ostovoimaa ja kotimaista kysyntää. Investointipaketti liikennehankkeineen luo edellytyksiä elinkeinotoiminnalle ja sitä kautta parantaa työllisyyttä.

Palkkaratkaisun solidaarisuudesta käytiin ankara väantö. Työnantaja lähti neuvotteluihin aikomuksenaan kasvattaa tuntuvasti palkkaeroja. Toteutunut palkkaratkaisu sisältää kuitenkin molemmille vuosille solidaarisuuselementin. Yleiskorotus perustuu ensimmäisenä vuonna ns. sekalinjaan. Toisena vuonna yleiskorotus on prosenttipohjainen, mutta sitä täydentää alan naisvaltaisuuden ja matalapalkkaisuuden mukaan määräytyvä tasa-arvoerä. Liittoerä antaa mahdollisuuksia alakohtaiseen soveltamiseen. Ratkaisuun ei sisälly työnantajien vaatimaa ohi liittojen jaettavaa yrityskohtaista erää, vaan liitto-osapuolet voivat halutessaan sopia liittoerän tai sen osan jakamisesta yritystasolla.

Ostovoimaratkaisun ohella tulo ratkaisuun sisältyy mittava lautupaketti. Muutos turvaratkaisu parantaa olennaisella tavalla irtisanottujen asemaa. Työnantajan on jatkossa neuvoteltava yhdessä henkilöstön edustajien kanssa toimintasuunnitelmasta irtisanottavien nopean uudelleentyöllistymisen tukemiseksi. Oikeus henkilökohtaiseen työllistymisohjelmaan syntyy jo kolmen vuoden työhistorialla. Oikeuden piirissä ovat myös vähintään kolmen vuoden määräaikaisessa työsuhteessa tai määräaikaisen työsuhteiden ketjussa samalle työnantajalle työskennelleet ptkätyöntekijät. Työntekijällä on oikeus osallistua työllistymisohjelmaan liittyviin toimenpiteisiin jo irtisanomisaikana.

Muutosturvapakettiin sisältyy merkittävä työttömyysturvauudistus uuden ylenemäportaan muodossa. Työttömäksi jäävän, uudelleensijoitusohjelmaan osallistuvan on mahdollista saada ansiosidonnaisen työttömyysturvan päälle erityistä työllistymistukea. Työllistymistukea voi saada jopa 185 päivän ajalta. Vähintään 20 vuotta työelämässä ollut säilyttää edelleen myös oikeutensa viime tulo ratkaisuissa sovittuun 150 päivän ylenemäportaiseen eli erorahalisään, ja voi näin saada korkeampaa ansioturvaa enimmillään jopa 335 päivältä.

Muutosturvan ohella myös toinen SAK:n kärkitavoite, tilaajan vastuun lisääminen, toteutuu tuloatkaisussa. Tilaajanvastuuta lisätään sekä sopimusteitse että kolmikantaisesti valmisteltavin lainsäädäntömuutoksien. Julkisia hankintoja koskevassa lainsäädäntöuudistuksessa myös työehtokysymykset otetaan huomioon ILO:n sopimusten pohjalta. Keskusrikospoliisin valvontayksikkö vakainaistetaan ja viranomaisyhteistyötä harmaan talouden torjumiseksi tiivistetään.

Neuvottelutulokseen sisältyy myös kirjaus työmarkkinajärjestöjen kanneoikeudesta. Ulkomaalaisten työntekijöiden työehtoja selvittämään perustetaan kolmikantainen työryhmä, joka selvittää mm. EU-maiden lainsäädäntöä ja samalla myös kokemuksia järjestöjen kanneoikeudesta. Tämän selvityksen perusteella arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet.

Luottamushenkilöiden (mm. luottamusmiesten ja työsuojeluvalluutettujen) asema yhdenmukaistetaan eri sopimusalojen sisällä sopimuskauden aikana siten, että perusteettomat erot koulutusmahdollisuuksissa, ajankäytössä ja korvauksissa poistuvat. Kaikilla luottamushenkilöillä on jatkossa oikeus minimikorvaukseen. Myös luottamushenkilöiden tiedonsaantimahdollisuuksia pyritään sopimuskaudella parantamaan ja koulutusmahdollisuuksia laajennetaan.

Järjestöt pääsivät tuloatkaisussa myös yhteisymmärryksen liitto-osapuolten roolia korostaen toteutettavasta paikallisen yhteistyön kehittämistä. Paikallisen yhteistyön kehittämistä koskevissa kirjauksissa on pyritty vastaamaan sekä työnantajien että palkansaajien paikalliseen sopimiseen ja paikallisen yhteistyön kehittämiseen liittyviin tarpeisiin. Tarkoituksena on, että liitto-osapuolet pohtivat sopimuskauden aikana toimenpiteitä mm. työllisyyden ja tuottavuuden kehittämiseksi.

Kaksi ja puolivuotisella kokonaisratkaisulla on suuri merkitys talouden vakauttajana globaalitalouden epävarmoissa oloissa. Kokonaisratkaisu tukee yhteiskunnan oikeudenmukaisuutta ja palkansaajien turvallisuutta muutosten keskellä.

Sopimuksen päätyminen ajoittuu yhteiskunnallisesti mielenkiintoiseen ajankohtaan: syksyyn 2007. Maassa on tuolloin vast'ikään pidetty eduskuntavaalit, uuden hallituksen ohjelmallinen linja on tiedossa ja seuraavan vuoden budjettiratkaisut käsillä.



Lauri Ihalainen  
Puheenjohtaja SAK

## Tulopoliittinen sopimus vuosille 2005–2007



Allekirjoittaneet järjestöt ovat tänään yhteisesti todenneet, että työ- ja virkaehtosopimusneuvotteluissa on solmittu sopimukset allekirjoittajajärjestöjen 29.11.2004 saavuttaman neuvottelutuloksen mukaisesti. Osapuolet vahvistavat edellä mainitun oheisen neuvottelutuloksen tulopoliittiseksi sopimukseksi vuosille 2005–2007.

Helsingissä 16.12.2004

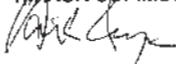
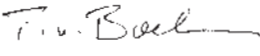
AKAVA RY.

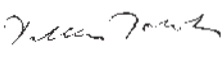
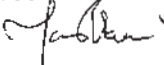
ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITTO RY.

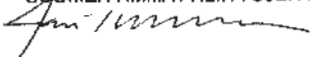
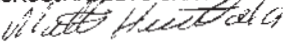
KIRKON SOPIMUSVALTUUSKUNTA


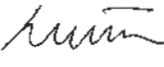
KUNNALLINEN TYÖMARKKINALAITOS



SUOMEN AMMATTILIITTOJEN KESKUSJÄRJESTÖ SAK RY.

TOIMIHENKILÖKESKUSJÄRJESTÖ STTK RY.

VALTION TYÖMARKKINALAITOS

# NEUVOTTELUTULOS TULOPOLIITTISEKSI SOPIMUKSEKSI VUOSILLE 2005–2007

## 1 LÄHTÖKOHDAT

Sopimuksen tavoitteena on myönteisen talous- ja työllisyyskehityksen saavuttamiseksi vahvistaa yritysten kilpailukykyä ja palkansaajien ostovoiman suotuisaa kehitystä.

## 2 TYÖ- JA VIRKAEHTOSOPIMUSRATKAISUT

### 2.1 Sopimusten uudistaminen ja sopimuskausi

Voimassa olevien työ- ja virkaehtosopimusten sopimuskaudesta riippumatta ne lakkaavat olemasta voimassa 15.2.2005 ja ne uudistetaan jäljempänä mainituin muutoksin edellyttäen, että sopijaosapuolet tekevät tämän neuvottelutuloksen mukaiset työ- ja virkaehtosopimukset. Uusien työ- ja virkaehtosopimusten sopimuskausi on 16.2.2005–30.9.2007.

Mikäli aiemmin solmittu alakohtainen sopimus on sovittu päättymään vuonna 2005 myöhemmin kuin 15.2., päättyy se vastaavan ajan kuluttua 30.9.2007 jälkeen. \*

### 2.2 Palkantarkistukset

#### UUOSI 2005

##### 2.2.1 Yleiskorotus

Palkkoja korotetaan sen palkanmaksukauden alusta, joka alkaa 1.3.2005 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta yleiskorotuksella, jonka suuruus on 18 senttiä tunnilta tai 30,06 euroa kuukaudelta kuitenkin vähintään 1,9 prosenttia.

\* Ellei alakohtaisesti toisin sovita, ks. erillinen pöytäkirja.

## 2.2.2

### Liittoerä

Yleiskorotuksen lisäksi palkkoja korotetaan yleiskorotusajankohdasta lukien 0,6 prosentin suuruisella sopimusalakohtaisella liittoerällä.

Työ- ja virkaehtosopimusosapuolet voivat sopia, että liittoerä tai osa siitä siirretään paikalliseksi yritys-, virasto-, kunta- tai toimipaikkakohtaiseksi eräksi. Paikalliseksi siirretyn erän suuruus todetaan paikallisesti yhteisesti.

Liittoerän ja paikallisen erän käyttöajankohta voidaan sopia siirrettäväksi. Siirrot eivät kuitenkaan suurena käytettävissä olevaa erää. Mikäli erän käyttöajankohta siirretään, voidaan samalla sopia siirron korvaamisesta siirtoa vastaavalla kertaluontoisesti maksettavalla erällä.

Mikäli liittoerän käytöstä ei sovita, maksetaan se prosenttimääräisenä yleiskorotuksena.

## 2.2.3

### Ohjepalkat

Yksityisen sektorin työehtosopimusten ohje- ja taulukkopalkkoja korotetaan 1.3.2005 lukien kullakin sopimusallalla sen yleiskorotusta vastaavalla prosentti-, sentti- tai euromäärällä. Sopimusalakohmainen yleiskorotus määräytyy tämän neuvottelutuloksen mukaisesti, ellei alakohtaisesti sovita liittoerän käyttämisestä yleiskorotuksen kasvattamiseen.

Ohje- ja taulukkopalkkojen korotus ei saa johtaa alalla sovitun yleiskorotuksen yllittäviin henkilökohtaisten palkkojen korotuksiin. Tästä säännöstä voidaan kuitenkin poiketa, mikäli liittoerää käytetään alakohtaisen palkkausjärjestelmän uudistamiseen tai ylläpitoon, mistä aiheutuvat kustannukset on katettava täysimääräisesti. Kustannusten täysimääräiseksi kattamiseksi on osapuolten sovittava siihen tarvittavasta erästä. Työehtosopimusosapuolille on sopimuksen kohdassa 2.2.2 varattu mahdollisuus siirtää kustannusten kattamiseen osa erästä paikalliseksi yritysakohtaiseksi eräksi.

Julkisella sektorilla vähimmäispalkkoja, peruspalkkoja, perustasoja, ohjepalkkoja sekä palkkarajoja tarkistetaan 1.3.2005 lukien yleiskorotusta vastaavalla korotuksella.



## 2.2.4

### Muut palkkaperusteet

Vuorolisiä ja muita vastaavia olosuhdelisiä korotetaan 1.3.2005 prosenttiluvulla, joka vastaa yleiskorotuksen palkkojen tasoa korottavaa vaikutusta asianomaisella sopimusallalla. Näitä lisiä korotetaan kuitenkin ainoastaan, mikäli ao. lisät eivät korotu jo muutoin laskentaperusteensa johdosta palkankorotuksen seurauksena. Lisät pyöristetään lähimpään sentiin.

## VUOSI 2006

### 2.2.5

#### Yleiskorotus

Palkkoja korotetaan sen palkanmaksukauden alusta, joka alkaa 1.6.2006 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,4 prosentin suuruisella yleiskorotuksella.

### 2.2.6

#### Liittoerä

Yleiskorotuksen lisäksi palkkoja korotetaan yleiskorotusajankohdasta lukien 0,4 prosentin suuruisella sopimuslakohtaisella liittoerällä.

Työ- ja virkaehtosopimusosapuolet voivat sopia, että liittoerä tai osa siitä siirretään paikalliseksi yritys-, virasto-, kunta- tai toimipaikkakohtaiseksi eräksi. Paikalliseksi siirretyn erän suuruus todetaan paikallisesti yhteisesti.

Osana tämän sopimuksen 3.2 kohdan mukaista paikallisen yhteistyön ja sopimisen edistämistä työ- ja virkaehtosopimusosapuolet voivat neuvotella ja sopia sopimuslakohtaiset menettelytavat paikallisen erän käytöstä.

Liittoerän ja paikallisen erän käyttöajankohta voidaan sopia siirrettäväksi. Siirrot eivät kuitenkaan suurena käytettävissä olevaa erää. Mikäli erän käyttöajankohta siirretään, voidaan samalla sopia siirron korvaamisesta siirtoa vastaavalla kertaluontoisesti maksettavalla erällä.

Mikäli liittoerän käytöstä ei sovita, maksetaan se prosenttimääräisenä yleiskorotuksena.

## 2.2.7

### Tasa-arvoerä

Sopimusalojen käytettävissä on 1.6.2006 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien tasa-arvoerä.

Erä määräytyy sopimusaloittain seuraavasti:

Naisten suhteellinen osuus sopimusalan kaikista palkansaajista kerrotaan luvulla 0,45. Näin saatuun lukuun lisätään alalla alle 10,67 euroa tunnissa tai 1 782 euroa kuukaudessa ansaitsevien palkansaajien suhteellinen osuus alan kaikista palkansaajista kerrottuna luvulla 0,15.

Allekirjoittajajärjestöt laskevat tasa-arvoerän kullekin sopimusosalalle neljänneksen neljänneksen 2003 tai sitä vastaavan tilastointijakson perusteella.

Erä käytetään työ- ja virkaehtosopimusosapuolten sopimalla tavalla. Mikäli erän käytöstä ei sovita, maksetaan se prosenttimääräisenä yleiskorotuksena. Muutoinkin erän käyttö, toteuttamisen ajankohta ja menettelytavat määräytyvät kohdan 2.2.6 mukaisesti.

Sovittaessa tasa-arvoerän käytöstä on kiinnitettävä huomiota erän määräytymisperusteisiin. Erällä sopijapuolet pyrkivät korottamaan naisten, joiden palkka ei ole sopusoinnussa työn vaativuuteen ja koulutukseen nähden, palkkauksellista asemaa sekä oikaisemaan alan suhteellista matalapalkkaisuutta.

## 2.2.8

### Ohjepalkat

Yksityisen sektorin työehtosopimusten ohje- ja taulukkopalkkoja korotetaan 1.6.2006 lukien kullakin sopimusosalalla sen yleiskorotusta vastaavalla prosenttimäärällä. Sopimusalakohtainen yleiskorotus määräytyy tämän neuvottelutuloksen mukaisesti, ellei alakohtaisesti sovita liitto- tai tasa-arvoerän käyttämisestä yleiskorotuksen kasvattamiseen.

Ohje- ja taulukkopalkkojen korotus ei saa johtaa alalla sovitun yleiskorotuksen ylläviin henkilökohtaisten palkkojen korotuksiin. Tästä säännöstä voidaan kuitenkin poiketa, mikäli liitto- tai tasa-arvoerää käytetään alakohdaisen palkkausjärjestelmän uudistamiseen tai ylläpitoon, mistä aiheutuvat kustannukset on katettava täysimääräisesti. Kustannusten täysimääräiseksi kattamiseksi on osapuolten sovittava siihen tarvittavasta erästä. Työehto sopimusosapuolille on sopimuksen kohdassa 2.2.6 varattu mahdollisuus

siirtää kustannusten kattamiseen osa erästä paikalliseksi yrityskohtaiseksi eräksi.

Julkisella sektorilla vähimmäispalkkoja, peruspalkkoja, perustasoja, ohjepalkkoja sekä palkkarajoja tarkistetaan 1.6.2006 lukien yleiskorotusta vastaavalla korotuksella.

## **2.2.9**

### **Muut palkkaperusteet**

Vuorolisiä ja muita vastaavia olosuhdelisiä korotetaan 1.6.2006 prosenttiluvulla, joka vastaa yleiskorotuksen palkkojen tasoa korottavaa vaikutusta asianomaisella sopimusallalla. Näitä lisää korotetaan kuitenkin ainoastaan, mikäli ao. lisät eivät korotu jo muutoin laskentaperusteensa johdosta palkankorotuksen seurauksena. Lisät pyöristetään lähimpään senttiin.

## **2.3**

### **Alakohtaiset palkankorotus- ja neuvottelulausekkeet sekä kehittämis- ja muut erityisjärjestelyt**

Aiempiin alakohtaisiin sopimuksiin sisältyvien vuoden 2005 ja sen jälkeisen ajan yleisiä palkankorotuksia koskevien neuvottelu- ja ratkaisulausekkeiden soveltamisen sijasta palkkoja korotetaan siten, kuin tämän neuvottelutuloksen tarkoittamassa tulopoliittisessa sopimuksessa on sovittu.

Tällä tulopoliittisella ratkaisulla ei muuteta alakohtaisissa aiemmissa sopimuksissa sovittuja vuonna 2005 ja sen jälkeen toteutettavia alakohtaisten sopimusten palkankorotuksia, palkkausjärjestelmän kehittämis- tai muita erityisjärjestelyjä.

Mikäli alakohtaisessa sopimuksessa on sovittu vuonna 2005 tai sen jälkeisen ajan palkankorotusajankohdista toisin kuin tässä tulopoliittisessa ratkaisussa, noudatetaan palkankorotusajankohtien osalta aiemmin sovittuja, elleivät osapuolet muuta sovi.

## **2.4**

### **Indeksiehto**

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt kokoontuvat vuoden 2005 marras- joulukuussa tarkastelemaan taloudellista tilannetta, hintojen kehitystä sekä näihin vaikuttavia tekijöitä.

Tulopoliittinen selvitystoimikunta toteaa kuluttajahintaindeksin (2000 = 100) nousun lokakuusta 2004 lokakuuhun 2005. Kuluttajahintaindeksin nousu lasketaan kaksidesimaalisista pisteluvuista. Indeksien nousu pyöristetään yksidesimaaliseksi muutosprosentiksi.

Mikäli kuluttajahintaindeksin (2000=100) nousu aikavälillä lokakuu 2004–lokakuu 2005 ylittää 2,6 prosenttia, palkkoja korotetaan ylitettä vastaavalla määrällä seuraavan yleiskorotuksen yhteydessä. Kuitenkaan 0,4 prosentin suuruisia tai sitä pienempiä korotuksia ei makseta.

Mikäli hintojen nousu johtuu erityisistä ulkoisista syistä, keskusjärjestöt voivat sopia indeksihyvityksen toteuttamisesta toisin.

## 2.5

### Tarkastelulauseke

Tämän sopimuksen allekirjoittaneet työmarkkinoiden keskusjärjestöt kokoontuvat toukokuussa 2006 tarkastelemaan sopimuksen päämäärien toteutumista ja ansioiden kehitystä.

Ansioiden kehityksen tarkastelujakso on IV/2004 – IV/2005 tai sitä vastaava tilastojakso. Selvitystyössä käytetään tarvittaessa apuna tulopoliittista selvitystoimikuntaa. Tarkastelussa selvitetään, miten tasaisesti kaikkien palkansaajien ja eri sektoreiden tai sopimusalojen ansiot ovat tämän sopimuksen palkkaukselliset tavoitteet huomioon ottaen kehittyneet sopimuskauden aikana. Sektori- ja sopimusaloittaisten selvitysten kattavuudesta sopivat tämän sopimuksen sopijaosapuolet. Jos palkkatilastoaineistoa ei ole, voidaan käyttää muuta luotettavaa selvitystä. Osapuolet sopivat mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä.

Jos joku tulopoliittisen sopimuksen osapuolista katsoo, että edellä tarkoitetussa ansiokehitystarkastelussa ei sen jonkin sektori- tai sopimusalan osalta ole päästy sopimuksen tarkoittamaan lopputulokseen, voi asianomainen sopijaosapuoli vaatia ansiokehitystarkastelun siirtämistä tätä varten perustettavaan ratkaisulautakuntaan.

Osapuolet nimeävät ratkaisulautakuntaan sopimuskaudeksi kukin yhden henkilön. Lautakunnan puheenjohtajana toimii valtakunnansovittelija. Sopimukseen yhtyneen järjestön edustuksen lautakunnassa määrää asianomaisen järjestön esityksestä valtakunnansovittelija. Tarkasteluun osallistuvat erimielisyyden osapuolina olevat allekirjoittajajärjestöjen tai sopimukseen yhtyneen järjestön edustajat ja puheenjohtaja. Jos lautakunnassa äänestetään, tulee päätökseksi se mielipide, jota enemmistö on kannattanut.

Jos kaikki jäsenet ovat eri mieltä asiasta, päätökseksi tulee puheenjohtajan kanta. Ratkaisulautakunnan päätöksen tulee perustua palkkatilastoon tai muuhun luotettavaan selvitykseen.

Jos jollakin sektori- tai sopimusosalalla on enemmän kuin yhteen tämän sopimuksen allekirjoittajajärjestöön lukeutuvia sopijapuolia, kokoontuu ratkaisulautakunta kokoonpanossa, jossa ovat mukana valitut edustajat kustakin allekirjoittajajärjestöstä. Osapuolilla on tällöin asiaa ratkaistaessa kummallakin puolen yhtä monta ääntä. Jos osapuolten edustajien äänet jakaantuvat eri ratkaisuvaihtoehtojen kesken tasan, tulee päätökseksi se mielipide, jota puheenjohtaja on kannattanut.

Lautakunnan päätös sitoo työ- ja virkaehtosopimusvaikutuksin ratkaisun tekoon osallistuneita sopijaosapuolia sekä erimielisyyden kohteena olleita sopimusalakohteaisia liittoja.

Pyyntö asian siirtämisestä ratkaisulautakuntaan on tehtävä viimeistään 18.8.2006 ja päätös tulee tehdä viimeistään 29.9.2006.

Ansiokehitystarkastelun mukaan mahdollisesti tehtävien palkantarkistusten toteuttamistavasta päättävät sopimusalakohteaiset liitot. Jos liitot eivät sovi tarkistusten toteuttamistavasta, maksetaan ne seuraavan yleiskorotuksen yhteydessä kaikille samansuuruisena prosenttimääräisenä yleiskorotuksena.

## **2.6**

### **Matkakustannusten korvaukset**

Verovapaaksi katsottavien matkakustannusten korvaukset ja niiden perusteet vuosina 2005, 2006 ja sopimuskauden aikana vuonna 2007 määräytyvät Verohallituksen niitä koskevien päätösten mukaisesti.

Mikäli työ- ja virkaehtosopimuksissa on sovittu matkakustannusten korvauksista Verohallituksen päätöksistä poikkeavasti, muutetaan sopimusta 16.2.2005 lukien, 1.1.2006 ja 1.1.2007 lukien aikaisempaa käytäntöä vastaavasti.

## **2.7**

### **Kuntien kalleusluokittelu**

Sopimuskauden aikana työ- ja virkaehtosopimusten palkka- ja muiden sopimusmääräysten osalta noudatetaan kuntien yleistä kalleusluokitusta ja kunnallista jaotusta sellaisena, kun se on valtioneuvoston asetuksessa 11.12.2003/1055.

## 3.1

**Jatkuvan neuvottelumenettelyn periaate**

Keskusjärjestöjen ja liittojen noudattaessa jatkuvaa neuvottelumenettelyä ne voivat käynnistää joustavasti yhteisiä hankkeita työelämän kehittämiseksi. Työelämää voidaan ohjata yhteisillä kehittämishankkeilla ja tuomalla esiin hyviä käytäntöjä.

Jatkuvan neuvottelumenettelyn piiriin voivat kuulua myös kolmikantaista käsittelyä edellyttävät asiat kuten eläkepolitiikka ja työttömyysturva.

## 3.2

**Sopimusalakohdaiset toimet paikallisen yhteistyön ja sopimisen edistämiseksi**

Sopijaosapuolten asema ja vastuu toimintaympäristön muutoksen arvioinnissa on korostunut talouden kansainvälistymisen ja kilpailun lisääntymisen myötä. Sopimusten kehittäminen tukee muutossaasteisiin vastaamista työpaikoilla. Alakohtaiset sopimusmääräykset ohjaavat yritysten ja työpaikkojen toimintaa sekä vaikuttavat henkilöstön asemaan.

Paikallinen yhteistyö ja sopiminen ovat keskeisiä muutoksen hallinnan välineitä, joiden avulla voidaan kehittää yritysten ja työyhteisöjen toimintaa ottaen huomioon sekä yritysten, että henkilöstön tarpeet. Lisääntyvät tarpeet paikallisen yhteistyön ja sopimisen edistämiseen edellyttävät liitto-osapuolten aloitteellisuutta ja kehittämistahtoa sekä paikallisten osapuolten riittäviä valmiuksia ja toimintaedellytyksiä. Osapuolet korostavat, että paikallisen yhteistyön ja sopimisen lisääminen edellyttää luottamusta ja toimivaa aitoa vuorovaikutusta työnantajan, henkilöstön ja henkilöstöryhmien edustajien kesken sekä työhyvinvoinnin huomioimista.

Kansallisessa globalisaatiohankkeessa käynnistyi useilla toimialoilla vuoropuhelu. Alakohtaisen vuoropuhelun ja toimenpiteiden merkitys korostuu työllisyyden, kilpailukyvyn ja tuottavuuden kehittämisessä. Toimiva toimialakohtainen vuoropuhelu osaltaan tukee ja edistää näitä tavoitteita.

Osana tulopoliittista kokonaisratkaisua keskusjärjestöt esittävät jäsenliitoilleen, että ne kehittävät alakohtaisia työ- ja virkaehtosopimuksia ja sopivat tarvittavista toimenpiteistä työllisyyden, tuottavuuden ja toimivien

työpaikkakohtaisten ratkaisujen ja hyvien käytäntöjen edistämiseksi.

Alakohtaiset sopijaosapuolet käynnistävät paikallisen sopimisen mahdollisuuksien ja käytäntöjen arvioinnin ja kehittämisen. Sopimuksiin sidotuissa yrityksissä toteutetaan ja kehitetään paikallista sopimista yrityskohtaisesti alakohtaisten sopimusten sekä työolainsäädännön mukaisella tavalla. Osapuolten tasavertaiseen asemaan perustuva paikallinen yhteistyö ja sopiminen ovat tarpeellisia muutoksen hallinnassa. Mahdollisuudet ja valmiudet paikalliseen sopimiseen vaihtelevat kuitenkin varsin laajasti.

Alakohtaiset sopijaosapuolet arvioivat ja selvittävät tarpeen mukaan tarvittavat toimenpiteet palkkaus- ja palkitsemisjärjestelmien ja niiden toimivuuden kehittämiseksi.

Alakohtaiset sopijaosapuolet jatkavat työaikajärjestelyjen sekä tuotanto- ja palveluaikojen kehittämistä. Kehittämistyössä otetaan huomioon työmarkkinakeskusjärjestöjen laatima kannanotto hyvistä työaikakäytännöistä (14.3.2002) sekä työelämän kehittämistä koskevan liitteen suositus työaikapankkijärjestelyjen edistämisestä. Vuoropuhelun tulisi olla työpaikalla osa normaalia yhteistyötä, jonka avulla voidaan löytää uusia toimintatapoja ja ratkaista mahdollisia ongelmia.

Lisäksi osapuolet voivat arvioida muita tarpeellisiksi katsomiaan osa-alueita kuten esimerkiksi ulkopuolisia palveluja ja alihankintaa sekä työyhteisöjen kehittämistä ja henkilöstön osaamisen edistämistä.

Toiminnan jatkuvuuden ja työpaikkojen turvaamiseksi alakohtaiset sopijaosapuolet voivat myös selvittää, miten työpaikkatason yhteistoiminnassa voidaan ennakoida markkinoiden ja kysynnän vaihteluja sekä millaisia keinoja ja mahdollisuuksia voidaan käyttää muutosten hallinnassa.

Alakohtaisten sopijaosapuolten sopimuskauden aikainen asioiden käsittely (jatkuva neuvottelu) tukee työ- ja virkaehtosopimusten kehittämistä ja muutoksiin sopeutumiskykyä. Lähtökohtana on, että alakohtaiset sopijaosapuolet 28.2.2006 mennessä neuvottelevat ja sopivat tarvittavista toimenpiteistä.

Keskusjärjestöt laativat alakohtaisista toimenpiteistä tilannekartoituksen, jonka pohjalta järjestetään kaikkien työ- ja virkaehtosopimusosapuolten yhteinen arviointiseminaari keväällä 2006.

## 4

### **TYÖELÄMÄN KEHITTÄMINEN**

Allekirjoittaneet osapuolet ovat sopineet työelämän kehittämistä liitteen 1 mukaisesti.

Sopimusalakohteisissa soveltamisneuvotteluissa on otettava huomioon liitteen kohdat

1.6 työllistymisen ja muutosturvan toimintamallin toimeenpano

3.3 henkilöstön edustajien toimintaedellytykset

4.4 työ- ja virkaehtosopimusten sukupuolivaikutusten arviointi

5 työaikapankkijärjestelyjen edistäminen.\*

## 5

### **OSAAMISEN VAHVISTAMINEN JA KEHITTÄMINEN**

Allekirjoittaneet osapuolet ovat sopineet osaamisen vahvistamiseen ja kehittämiseen liittyvistä asioista liitteen 2 mukaisesti.

## 6

### **SOPIMUKSEN KATTAVUUS, SITOVUUS JA VOIMAANTULO**

Osapuolet toteavat lähtökohtanaan olevan, että kaikki niiden jäsenjärjestöt uudistavat työ- ja virkaehtosopimuksensa tämän neuvottelutuloksen mukaisesti viimeistään 15.12.2004. Osapuolet tekevät voitavansa tämän neuvottelutuloksen toteuttamiseksi. Ollessaan yhtä mieltä työ- ja virkaehtosopimusosapuolet voivat kuitenkin sopia sellaisista alakohteisista asioista, jotka eivät ole ristiriidassa tämän neuvottelutuloksen kanssa.

Allekirjoittaessaan tämän neuvottelutuloksen sopijaosapuolet kehottavat kaikkia työ- ja virkaehtosopimuspuolia käynnistämään viipymättä alakohteiset neuvottelut tämän neuvottelutuloksen toteuttamiseksi.

Alakohtaisiin työ- ja virkaehtosopimukseen otetaan seuraava ehto:

Ellei 29.11.2004 allekirjoitettua tulopoliittista sopimusta koskevaa neuvottelutulosta allekirjoiteta tulopoliittiseksi sopimukseksi, raukeaa tämä sopimus.

Tämän neuvottelutuloksen mukaisesti solmituista työ- ja virkaehtosopimuksista tulee sopijapuolten toimittaa liitteen 3 mukainen yhteinen ilmoitus viimeistään 15.12.2004 klo 16.00 omille keskusjärjestöilleen ja valtakunnansovittelijan toimistoon.

\* Luettelosta puuttuvat liitteen 1 kohdat 3.1, 3.2 ja 3.5 sekä liitteen 2 kohta 1. Ks. erillinen pöytäkirja.



Osapuolet vahvistavat tämän neuvottelutuloksen sopimukseksi viipymättä sen jälkeen, kun alakohtaiset sopimukset on edellä tarkoitetun mukaisesti tehty. Sopimus allekirjoitetaan 15.12.2004, edellyttäen, että kaikki neuvottelutuloksen allekirjoittaneet osapuolet ovat sen hyväksyneet.

Helsingissä 29. marraskuuta 2004

AKAVA RY.

ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITTO RY.

KIRKON SOPIMUSVALTUUSKUNTA

KUNNALLINEN TYÖMARKKINALAITOS

SUOMEN AMMATTILIITTOJEN KESKUSJÄRJESTÖ SAK RY.

TOIMIHENKILÖKESKUSJÄRJESTÖ STTK RY.

VALTION TYÖMARKKINALAITOS

LIITTEET

1 Työelämän kehittäminen

2 Osaamisen vahvistaminen ja kehittäminen

3 Vahvistusilmoitus

## LIITE 1

### Työelämän kehittäminen

#### Sisällysluettelo

Työelämän kehittäminen .....	19
1 Työllistymisen ja muutosturvan toimintamalli .....	19
1.1 Yhteistoiminta- ja irtisanomismenettely .....	19
1.2 Työllistämishjelma ja sen toteuttaminen irtisanomisaikana .....	20
1.3 Työsuhteen päättymisen jälkeinen aika ja korotettu koulutustuki .....	21
1.4 Työllisyys- ja muutosturvan toimenpiteiden rahoittaminen .....	22
1.5 Koulutusrahaston kehittäminen .....	22
1.6 Toimeenpano .....	23
1.7 Työllistymisen ja muutosturvan toimintamallin toimeenpano ja aktiivinen työvoimapolitiikka .....	23
1.8 Juridiikkaselvitys .....	24
2 Harmaan talouden torjunta ja tilaajan vastuu .....	24
2.1 Menettelytapoja koskevat määräykset .....	24
2.2 Menettelytapoja koskevat lainsäädäntömuutokset .....	25
2.3 Keskusjärjestöjen esitykset valtiovallalle harmaan talouden torjumiseksi .....	26
2.4 Keskusjärjestöjen muut esitykset .....	26
2.5 Ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen toteutuminen .....	27
3 Henkilöstön edustajat .....	27
3.1 Tiedonsaantioikeudet .....	27
3.2 Koulutus .....	28
3.3 Muut toimintaedellytykset .....	28
3.4 Henkilöstöpolitiikan suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen kehittäminen .....	28
3.5 Liikkeen luovutus .....	29
4 Sukupuolten välinen tasa-arvo .....	29
4.1 Samapalkkaisuohjelma .....	29
4.2 Tase-työryhmän työn jatkaminen .....	29
4.3 Tasa-arvolain uudistusta koskeva ohjeistus ja tiedotus .....	29
4.4 Työ- ja virkaehtosopimusten sukupuolivaikutusten arviointi .....	30
5 Työaikapankkijärjestelmät .....	30
6 Työaikatyöryhmän toimeksianto .....	31
7 Paikallisen sopimisen tutkimushanke .....	31

## TYÖELÄMÄN KEHITTÄMINEN

### 1

## TYÖLLISTYMISEN JA MUUTOSTURVAN TOIMINTAMALLI

Keskusjärjestöt esittävät uutta työnantajan, työntekijöiden ja työvoimaviranomaisen välistä työllistymisen ja muutosturvan toimintamallia taloudellisista ja tuotannollisista syistä tapahtuvan irtisanomisen yhteydessä. Uuden toimintamallin tavoitteena on yhteistyön tehostaminen ja työntekijän mahdollisimman nopea uudelleen työllistyminen. Järjestelyt toteutetaan sekä yksityisellä että julkisella sektorilla.

### 1.1

#### Yhteistoiminta- ja irtisanomismenettely

Työnantaja esittää vähintään 10 työntekijää koskevien yhteistoimintaneuvottelujen alussa toimintasuunnitelman. Sen sisällöstä neuvotellaan henkilöstön edustajien kanssa. Suunnitelmassa selostetaan neuvottelujen menettelytavat ja muodot, suunniteltu aikataulu sekä suunnitellut toimintaperiaatteet irtisanomisaikana työnhaun, koulutuksen ja työhallinnon palvelujen käytön osalta. Suunnitelmassa otetaan huomioon olemassa olevat normit siitä, miten työvoiman vähentämismenettelyssä toimitaan. Jos yhteistoimintaneuvottelut koskevat alle 10 työntekijää, yhteistoimintamenettelyssä esitetään suunnitellut toimintaperiaatteet irtisanomisaikana työnhaun, koulutuksen ja työhallinnon palvelujen käytön osalta.

Keskusjärjestösopimuksissa ja työ- ja virkaehtosopimuksissa voidaan sopia toisin siitä, mitä toimintasuunnitelmaan tulee sisällyttää.

Toimintasuunnitelman sisällöstä neuvottelemista ei estä rajoitus, jonka mukaan irtisanomisen vaihtoehtojen käsittely voi yhteistoimintaneuvotteluissa alkaa suurissa irtisanomisissa aikaisintaan seitsemän päivän kuluttua perusteiden ja vaikutusten käsittelystä.

Suunniteltua vähentämistä koskevaa yhteistoimintamenettelyä parannetaan siten, että samassa yhteydessä käsitellään myös henkilöstösuunnitelmaan tarvittavat muutokset.

Työnantaja ja työvoimaviranomainen kartoittavat yhteistyössä tarvittavat julkiset työvoimapalvelut viivyttämättä yhteistoimintamenettelyn tai pienten yritysten irtisanomismenettelyn alettua. Työvoimaviranomaisen

kanssa pyritään sopimaan tarjottavien palvelujen laadusta ja niiden toimeenpanon aikataulusta sekä yhteistyöstä niiden toteutuksessa. Henkilöstön edustajat osallistuvat yhteistyöhön.

Työvoimaviranomaiselle (mukaan lukien TE-keskus) tulee velvoite tiedottaa ja avustaa osapuolten sitä pyytäessä.

## 1.2

### **Työllistämishjelma ja sen toteuttaminen irtisanomisaikana**

Taloudellisin tai tuotannollisin perustein irtisanotulla työntekijällä, jolla on työhistoriaa vähintään kolme vuotta, on hänen niin halutessaan oikeus, että hänelle laaditaan yksilöllinen työllistymishjelma. Vastaava oikeus on työntekijällä, jonka työsuhde on muodostunut yhdestä tai useammasta keskeytymättömänä tai vain lyhytaikaisin keskeytyksin yhteensä vähintään kolme vuotta samaan työnantajaan jatkuneesta määräaikaisesta työsuhteesta

Työntekijällä on mahdollisuus osallistua työllistymishjelman laatimiseen.

Työvoimaviranomainen laatii työllistymishjelman. Työnantaja ilmoittaa edellä mainituista irtisanomisista ja määräaikaisten työsuhteiden päättymisestä työvoimaviranomaiselle. Työnantajalla on tiedottamisvelvollisuus oikeudesta työllistymishjelmaan ja korotettuun koulutustukeen.

Työnantaja on velvollinen antamaan työvoimaviranomaiselle työntekijän suostumuksella hänen koulutustaan, työkokemustaan ja työtehtäviään koskevat tiedot heti irtisanomisten tapahduttua. Työnantaja osallistuu erikseen niin sovittaessa muutoinkin työllistymishjelman laatimiseen.

Työllistymishjelmassa selvitetään työntekijän työllistymismahdollisuudet sekä tuetaan työntekijän aktiivista työnhakua ja ammattitaidon kehittämistä. Työllistymishjelman sisältö riippuu työntekijän edellytyksistä ja tavoitteista. Työllistymishjelmaa voidaan tarvittaessa täydentää myöhemmin.

Työllistymishjelmaan sisällytetään työntekijän tarvitsemat toimenpiteet, joita voivat olla esimerkiksi työnvälityspalvelut mukaan lukien uudelleensijoitusvalmennus, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, työssä oppiminen ja harjoittelu, ammatinvalinta ja urasuunnittelu ja koulutus- ja ammattitietopalvelu.

Työllistymishjelman tarkempi ja yksityiskohtaisempi sisältö tehdään jatkovalmistelussa kolmikantaisesti asianomaisten viranomaisten kanssa.

Jos asiasta ei ole irtisanomisen tapahduttua muuta sovittu, työntekijällä on oikeus vapaaseen ilman ansionmenetystä osallistuakseen irtisanomisaikanaan työllistymisohjelman tekemiseen, oma-aloitteiseen tai viranomaisaloitteiseen työpaikan hakuun ja työhaastatteluun, uudelleensijoitusvalmennukseen, työssä oppimiseen ja harjoitteluun taikka työllistymisohjelmansa mukaiseen työvoimapoliittiseen koulutukseen. Vapaan pituus on työsuhteen kestosta riippuen seuraava:

- 1) enintään 5 päivää, jos työntekijän irtisanomisaika on enintään yksi kuukausi;
- 2) enintään 10 päivää, jos työntekijän irtisanomisaika on yli yksi kuukausi mutta enintään neljä kuukautta;
- 3) enintään 20 päivää, jos työntekijän irtisanomisaika on yli neljä kuukautta.

Edellytyksenä on lisäksi, ettei vapaasta aiheudu työnantajalle merkittävää haittaa.

Työntekijän on ilmoitettava vapaasta työnantajalle viivyttämättä ja pyydettyään esitettävä luotettava selvitys vapaan perusteesta.

### 1.3

#### **Työsuhteen päättymisen jälkeinen aika ja korotettu koulutustuki**

Työsuhteen päättymisen jälkeen työntekijälle maksetaan korotettua koulutustukea.

Korotetun koulutustuen maksaa työttömyyskassa. Tuen saantiedellytykset työttömyysturvalaissa olisivat seuraavat:

1. Työsuhte on päätynyt taloudellisilla tai tuotannollisilla syistä (TSL 7 luvun 3, 4, 7 tai 8 §:t) tai työsuhte on muodostunut yhdestä tai useammasta keskeytymättömänä tai vain lyhytaikaisin keskeytyksin yhteensä vähintään kolme vuotta samaan työnantajaan jatkuneista määräaikaisista työsuhteista.
2. Henkilö on oikeutettu TTL:n ansiopäivärahaan (palkansaajakassan jäsen 10 kuukautta ja täyttänyt 43 viikon työssäoloehdon). Henkilöllä on työhistoriaa vähintään kolme vuotta.
3. Henkilölle on laadittu työllistymisohjelma.

Henkilölle, joka osallistuu työllistymisohjelman mukaisiin toimenpiteisiin (esim. työvoimapoliittinen aikuiskoulutus, työssä oppiminen ja harjoittelu tai uudelleensijoitusvalmennus) voidaan tukea maksaa toimenpiteiden

ajalta enintään 185 etuuspäivältä. Toimenpiteiden välissä oleva alle kalenteriviikon katkos ei keskeytä etuuden maksamista.

Henkilölle, joka osallistuu työllistymisohjelman mukaiseen aktiivista työnhakua tukevaan toimintaan, tukea maksetaan kuitenkin vähintään 20 etuuspäivältä.

Edellä mainituista toimenpiteistä annetaan työttömyyskassalle sitova työvoimapolitiittinen lausunto.

TTL 6:2 §:n nk. erorahalisän saamisedellytyksiä ei muuteta. Mikäli sama henkilö on oikeutettu sekä korotettuun koulutustukeen että erorahalisään, eivät erorahalisäpäivät kulu samanaikaisesti.

Korotetun koulutustuen ansio-osan suuruus on 65 % päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Jos kuukauden ansiot ovat suuremmat kuin peruspäivärahan 90-kertainen määrä (2084,40 euroa), ansio-osa on 37,5 % rajan ylittävästä määrästä.

Peruspäivärahan saajien osalta tuki selvitetään erikseen.

## 1.4

### **Työllisyys- ja muutosturvan toimenpiteiden rahoittaminen**

Jos työvoimaviranomainen esittää työllistymisohjelmaan maksullisia palveluita, niistä on sovittava työnantajan kanssa.

Jos työvoimaviranomainen katsoo työllistymisohjelmaan irtisanomisaikana sisältyvän ryhmävalmennuksen välttämättömäksi, työnantaja kustantaa tästä aiheutuneet kustannukset osin tai kokonaan.

Korotettu koulutustuki rahoitetaan korottamalla työnantajilta kerättävää työttömyysvakuutusmaksua, jolloin työttömyyskassojen ja valtion osuus lasketaan aina korottamattoman ansiopäivärahan perusteella.

## 1.5

### **Koulutusrahaston kehittäminen**

Järjestöt pitävät tarpeellisena, että Koulutusrahasto voi nykyistä tehokkaammin tukea jatkuvaa kouluttautumista työelämässä. Järjestöt asettivat edellisessä tuloratkaisussa työryhmän seuraamaan aikuiskoulutustuen käyttäjien määrän kehittymistä suoritetun korotuksen jälkeen. Järjestöt antavat työryhmälle tehtäväksi 31.12.2005 mennessä selvittää mitä muu-

toksia koulutusrahastolakiin ja lakiin aikuiskoulutustuesta mahdollisesti tarvitaan, jotta aiempaa paremmin kyetään rahaston tuella ylläpitämään ja kehittämään ammatillista osaamista ja siten parantamaan omaa työllistävyyttä.

## 1.6

### Toimeenpano

Edellä kuvattu työllisyys- ja muutosturvan toimintamalli toteutetaan sopimuskauden alusta työ- ja virkaehtosopimusmääräyksillä ja työvoimaviranomaisten sisäisin toimenpitein.

Yhteistoimintalakikomitea tai sen alatyöryhmä valmistelee työllisyys- ja muutosturvan toimintamallista yhteistoimintalakiin ja työsopimuslakiin tarvittavat muutokset 31.3.2005 mennessä siten, että lainsäädäntömuutokset voidaan toteuttaa pikaisesti.

Vastaavat järjestelyt toteutetaan julkisella sektorilla laki- ja sopimusmuutoksien.

Korotettua koulutustukea koskevat muutokset tehdään työttömyysturvalainsäädäntöön siten, että muutokset voidaan toteuttaa pikaisesti.

## 1.7

### Työllistymisen ja muutosturvan toimintamallin toimeenpano ja aktiivinen työvoimapolitiikka

Osapuolet esittävät valtiovallalle, että tulopoliittisessa ratkaisussa sovitun työllistymisen ja muutosturvan toimintamallin toimeenpanoa varten asetetaan kolmikantainen työryhmä. Työryhmän tehtävänä on

1. 31.5.2005 mennessä tehdä ehdotus korotettua koulutustukea koskevista muutoksista työttömyysturvalainsäädäntöön sekä tehdä ehdotukset toimintamallin edellyttämistä muutoksista työvoimapolitisiin.
2. 31.12.2005 mennessä selvittää mahdollisesti tarvittavia muita työllistymistä helpottavia ja työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa parantavia aktiivitoimenpiteitä. Työryhmän tulee selvittää myös ulkomaisista toimintamalleista saadut kokemukset ottaen huomioon työmarkkinoiden toimintatapojen ja rakenteiden erot.

## 1.8

### Juridiikkaselvitys

Osapuolten toimesta laaditaan yhteinen juridinen selvitys voimassa olevista taloudellisista ja tuotannollisista irtisanomis- ja lomautusperusteista sekä uudelleensijoittamis- ja uudelleen kouluttamisvelvollisuudesta. Raportin laadinnassa voidaan käyttää ulkopuolista asiantuntijaa.

## 1.9

### Työvoimaviranomaisten ja yritysten/yhteisöjen yhteistyön kehittäminen ja resurssit

Muutosturvan toimintamalli edellyttää työvoimahallinnolta asiantuntevia ja tehokkaita toimenpiteitä. Keskusjärjestöt esittävät, että lakiin julkisista työvoimapaaluista tehdään tämän esityksen edellyttämät muutokset.

Kehitetään ja tehostetaan julkisesta työvoimapaaluelusta annetun lain mukaista työnantajan ilmoitusvelvollisuutta ja siihen liittyvää yhteistyötä työvoimaviranomaisten ja yritysten/yhteisöjen kesken. Lisätään mahdollisuuksia TE-keskusten rajat ylittävään koulutukseen.

Osapuolet esittävät lisäksi, että työhallinnolle varmistetaan riittävät henkilö- ja taloudelliset resurssit toteuttaa sovitut toimenpiteet.

Osapuolet valmistelevat yhteistyössä työhallinnon kanssa työntekijöitä ja työnantajia varten tiedotusaineiston henkilöstön vähentämisen yhteydessä tarjolla olevista työhallinnon palveluista ja toimenpiteistä.

## 2

### HARMAAN TALOUDEN TORJUNTA JA TILAAJAN VASTUU

(Järjestelyt toteutetaan sekä yksityisellä että julkisella sektorilla)

## 2.1

### Menettelytapoja koskevat määräykset

Työmarkkinakeskusjärjestöt asettavat työryhmän valmistelemaan menettelytapoja harmaan talouden torjumiseksi vuokratyövoiman ja tilaajan luona tai tilaajan työkohteessa tapahtuvan alihankinnan yhteydessä. Ne voivat sisältää mm:

- Suosituksia siitä, miten tilaaja ja teettäjä voivat omilla toimen-



piteillään alihankinta- ja vuokratyösopimusten tekemisen yhteydessä ja sopimussuhteen aikana varmistaa, että alihankkijat ja vuokratyötä tarjoavat yritykset täyttävät työsuhteisiin liittyvät velvoitteensa.

- Suosituksen alihankkijan ja vuokrausliikkeen hyväksymis- ja ilmoittamismenettelyistä.
- Muut sopimukseen otettavat ehdot ja maksujärjestelyt.

Työryhmän työssä voidaan ottaa huomioon mm. rakennusalaan edustavien järjestöjen sopimus- ja suositusjärjestelyistä saadut kokemukset.

Työryhmän määräaika on 30.11.2005.

## 2.2

### Menettelytapoja koskevat lainsäädäntömuutokset

Keskusjärjestöt esittävät, että työministeriön kolmikantainen ns. ULTEVA 2 -työryhmä selvittää ja tekee ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi, joilla luodaan edellytykset sille, että yritykset täyttävät työsuhteisiinsa, veroihin ja sosiaaliturvamaksuihin liittyvät velvollisuutensa.

- Luodaan edellytykset sille, että tilaaja ja teettäjä voivat alihankinta- ja vuokratyösopimusten tekemisen yhteydessä ja sopimussuhteen aikana omilla toimenpiteillään varmistaa, että nämä yritykset täyttävät työsuhteisiinsa, veroihin ja sosiaaliturvamaksuihin liittyvät velvollisuutensa.

Edellä olevassa selvitystyössä ja ehdotuksissa otetaan huomioon myös:

1. tilaajan luona tai tilaajan työkohteessa toimivan alihankkijan ja vuokrausliikkeen luotettavuuden tarkastaminen (verovelka-, työeläkemaksu- ym. todistukset)
2. tietojen ilmoittaminen verottajalle kohdan 1 yrityksistä (neljännesvuosittain)
3. kulkulupamenettely (työmaan kulkuoikeuksien myöntäminen ja dokumentointi)
4. eri Euroopan unionin jäsenmaissa toteutettujen tai suunnitellun kaltaisten maksujärjestelyjen, kuten sulkutilin, toteuttamismahdollisuudet kohdan 1 yrityksissä

Työryhmä selvittää lisäksi mahdolliset lainsäädäntötarpeet ja niihin liittyvät yritysten vastuukysymykset, joilla voitaisiin maksuhäiriötilanteissa minimoida vuokrausliikkeen tai tilaajan luona toimivan alihankkijan vero-, työeläkemaksu-, palkkasaatava- ym. suorituksien laiminlyönneistä aiheu-

tuvat vahingot ja huolehtia siitä, että työsuhteisiin liittyvät velvollisuudet täytetään.

Edellä olevasta työryhmä tekee esityksen ULTEVA 2 -työryhmän määräajassa 31.1.2006 mennessä.

## 2.3

### **Keskusjärjestöjen esitykset valtiovallalle harmaan talouden torjumiseksi**

#### **Viranomaisresurssit**

Keskusjärjestöt esittävät, että viranomaisvalvontaa tehostetaan vakinais-  
tamalla keskusrikospoliisin yhteydessä toimiva määräaikainen pimeän  
työvoiman valvontayksikkö, ja että sen toimintaa suunnataan laajemmin  
kin harmaan talouden torjuntaan. Yksikölle osoitetaan riittävät voimavarat  
tehtäviensä suorittamiseen.

#### **Viranomaisyhteistyö**

Osapuolet esittävät myös, että harmaan talouden ja talousrikollisuuden  
torjuntaan liittyvää jo käynnistynyttä vero- ja muiden viranomaisten yh-  
teistyötä tehostetaan.

#### **Julkisia hankintoja koskevat työehdot**

Osapuolet toteavat, että julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön koko-  
naisuudistus on vireillä ja esittävät, että tässä yhteydessä otetaan huomioon  
myös Suomen ratifioimat ILO:n sopimukset, jotka koskevat julkisen viran-  
omaisen velvoitteita.

## 2.4

### **Keskusjärjestöjen muut esitykset**

Työmarkkinajärjestöt esittävät lisäksi valtiovallalle, että sisäministeriön  
työryhmissä valmistelluista ehdotuksista talousrikollisuuden ja harmaan  
talouden torjumiseksi tehdään kolmikantainen jatkoselvitys keskusjärjes-  
töjen ja asianomaisten ministeriöiden kesken. Jatkoselvitysten pohjalta  
arvioidaan vuoden 2005 aikana toteuttamismahdollisuudet ja käynnistetään  
lainsäädännön valmistelu erityisesti seuraavien ehdotusten osalta:

- työvoimatoimiston oikeus saada verohallinnon tietoja siitä, onko oles-  
keluluvassa tarkoitettu työnantaja hoitanut veroihin ja maksuihin  
liittyvät velvoitteensa ja pitävätkö esimerkiksi aikaisemmin maksettu  
ja palkkoja koskevat tiedot paikkaansa

- työvoima- ja veroviranomaisten tietojenvaihto ulkomaalaisten työntekijöiden oleskelulupien myöntämiseen liittyvässä päätöksenteossa
- verohallinnon oikeus saada käyttöönsä ulkomaalaisrekisterin tietoja ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta, työnantajista ja työsuhteesta.

Muut em. työryhmissä tehdyt ehdotukset arvioidaan niiden ministeriöiden johdolla, joiden toimialaan ne kuuluvat.

## 2.5

### Ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen toteutuminen

Osapuolet esittävät valtiovallalle, että asetetaan kolmikantainen työryhmä selvittämään miten voidaan tehokkaasti varmistaa ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen toteutuminen ja ratkaista työehtoerimielisyydet. Tässä yhteydessä kartoitetaan myös muiden EU-maiden lainsäädäntöä ja kokemuksia mm. järjestöjen kanneoikeuden käyttöalasta. Selvityksen perusteella arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet.

## 3

### HENKILÖSTÖN EDUSTAJAT

Järjestelyt toteutetaan sekä yksityisellä että julkisella sektorilla.

### 3.1

#### Tiedonsaantioikeudet

Tietojensaantia koskevia alakohtaisia määräyksiä yhdenmukaistetaan ja täsmennetään siten, että kaikilla aloilla toteutetaan henkilöstön edustajille (luottamusmiehet, yhteyshenkilöt) annettavien tietojen vähimmäissisältö. Tämä koskee erityisesti palkkaus- ja palkkausjärjestelmätietoja, tietoja henkilöstöryhmästä sekä työvoiman käyttötavoista, määristä ja niiden muutoksista mukaan lukien määräaikaisen ja ulkopuolisen työvoiman käyttö. Tällöin kiinnitetään huomiota myös tietojen yksilöintiin ja antamisajankohtiin. Asetetaan työryhmä tekemään tarvittavat muutokset 30.9.2005 mennessä.

Työryhmän esitysten pohjalta katsotaan alakohtaisesti tarvittavat muutokset 30.11.2005 mennessä.

## 3.2

### Koulutus

Keskusjärjestöt asettavat työryhmän laatimaan yhteistä työsuhteasiain koulutuksen perusaineistoa liittojen käyttöön. Aineisto perustuu mm. keskeiseen työainsäädäntöön. Liitot voivat osaltaan täydentää aineistoa alakohtaisilla työehtosopimusasioilla. Samalla keskusjärjestöt suosittelvat liitoilleen muutoinkin työsuhteasiain yhteiskoulutuksen käyttöä.

Verkko-opetusmahdollisuus yhdistetään osaksi luottamushenkilöiden koulutusta. Keskusjärjestöjen koulutustyöryhmät selvittävät ja sopivat tarvittavat toimenpiteet. Opintoihin tarvittava vapaa (monimuoto-opetus) korvataan (TT-SAK:n yleissopimuksen 7.4. periaatteiden mukaisesti).

## 3.3

### Muut toimintaedellytykset

Keskusjärjestöt ovat yhtä mieltä siitä, että alakohtaiset työehtosopimus-osapuolet selvittävät, onko henkilöstön edustajien keskinäisessä asemassa tehtäviinsä nähden perusteettomia eroja ja toteuttavat tarvittavat muutokset niiden poistamiseksi sopimuskauden aikana. Selvityksen kohteena ovat esim. koulutusmahdollisuudet, korvaukset ja ajankäyttö luottamustehtävien hoitamiseksi. Liitot sopivat korvausten vähimmäismääristä.

Kohdassa 1 mainittu keskusjärjestöjen työryhmä kartoittaa ja uudistaa järjestöjen väliset henkilöstön edustajien asemaa ja oikeuksia koskevat sopimusmääräykset kohdassa 1 mainitussa aikataulussa. Työssään työryhmän tulee huomioida asiaa koskeva uusien tutkimustietojen ja paikallisen sopimisen lisääntymisen mahdollisesti edellyttämät muutokset henkilöstön edustajien ajankäyttöoikeuksiin, korvauksiin, tiedonsaantiin ja -välittämiseen, sekä luottamus- ja työtehtävistä selviytymistä ja ammatillista osaamista parantavaan koulutukseen.

## 3.4

### Henkilöstöpolitiikan suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen kehittäminen

Keskusjärjestöt toteuttavat yhteisen hankkeen, jossa tiedotetaan työpaikan henkilöstöpolitiikassa tarvittavien suunnitelmien ja toimintaohjelmien keskinäisestä yhteydestä ja mahdollisuuksista niveltää ne yhteen.

Henkilöstöraportoinnin käyttöönoton edistämiseksi tuotetaan tukiaineistoa,

joka yhdistetään TELKE-ryhmän aiemmin tuottamaan Tessu-sivustoon. Ehdotuksen toteuttaminen edellyttää erillisen projektin perustamista sekä hankkeen rahoituksen järjestämistä. Hankkeen suunnittelu, hallinnointi ja johtaminen toteutetaan Työturvallisuuskeskuksessa. Hanke rahoitetaan Tykes-ohjelmasta.

### **3.5**

#### **Liikkeen luovutus**

Työsopimuslain säätämisen yhteydessä toteutettiin liikkeen luovutusdirektiivin 6 artikla ja säädettiin luottamusvaltuutetun ansionmenetyksen korvauksesta ja luottamusvaltuutetun asemasta liikkeen luovutuksen yhteydessä. Selvitetään, onko voimassa olevissa keskusjärjestösopimuksissa tai vastaavissa sekä työ- ja virkaehtosopimuksissa sovittu sopimukseen perustuvan henkilöstön edustajan vastaavasta suojasta ja toteutetaan tarvittavat muutokset samantasoisina.

## **4**

### **SUKUPUOLTEN VÄLINEN TASA-ARVO**

#### **4.1**

##### **Samapalkkaisuusohjelma**

Työmarkkinakeskusjärjestöt osallistuvat yhteistyössä hallituksen kanssa samapalkkaisuusohjelman valmisteluun sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa ohjelmatyöryhmässä.

#### **4.2**

##### **Tase-työryhmän työn jatkaminen**

Jatketaan työmarkkinakeskusjärjestöjen yhteistyötä, jonka tavoitteena on edistää muun muassa työn vaativuuden arviointiin perustuvien palkkausjärjestelmien käyttöönottoa ja kehittämistä sekä yleensä palkkausjärjestelmien toimivuutta Suomessa. Työssään TASE-työryhmä hyödyntää ajankohtaisia tutkimustuloksia, kuten hankkeen ”Samapalkkaisuuteen palkkausjärjestelmä uudistuksen ” tuloksia.

#### **4.3**

##### **Tasa-arvolain uudistusta koskeva ohjeistus ja tiedotus**

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät sosiaali- ja terveysministeriölle,

että järjestöt yhdessä ministeriön kanssa laativat ohjeistuksen tasa-arvolain tasa-arvosuunnitelmaa koskevista säännöksistä. Tässä työssä otetaan huomioon myös työmarkkinaosapuolten 21.4.2004 saavuttama yhteisymmärrys tasa-arvolain uudistamiseen liittyvistä kysymyksistä.

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät sosiaali- ja terveysministeriölle, että järjestöt yhdessä ministeriön kanssa tiedottavat uudesta tasa-arvolaista.

#### 4.4

#### **Työ- ja virkaehtosopimusten sukupuolivaikutusten arviointi**

Työmarkkinakeskusjärjestöt suosittelevat jäsenliitoilleen, että ne jatkavat liittokohtaisissa neuvotteluissa sopimusalan työ- ja virkaehtosopimusmääräysten sukupuolivaikutusten arviointia. Keskusjärjestöjen ns. tasa-arvon pyöreä pöytä seuraa työn edistymistä.

#### 5

#### **TYÖAIKAPANKKIJÄRJESTELMÄT**

Osana tulopoliittista kokonaisratkaisua keskusjärjestöt toteavat, että ne jatkavat tiedottamista jäsenliitoilleen työaikapankkeihin liittyvistä mahdollisuuksista ja käyttöönotosta.

Työmarkkinakeskusjärjestöt ovat yksimielisiä siitä, että työaikapankkijärjestelmä edellyttää jäljempänä mainituilta osin lainsäädännön tai tulkintakäytäntöjen selkeyttämistä. Palkkaturvaa ja työttömyysturvaa koskevia säännöksiä tulee muuttaa niin, että ne eivät estä työaikapankkijärjestelmän käyttöönottoa ja käyttöä. Palkkaturvalaissa tällainen este voi olla esimerkiksi palkkaturvan työntekijäkohtainen enimmäismäärä. Työttömyysturvan osalta muutoksia tulisi tehdä mm. työssäoloeseen, päivärahaan ja jaksotamiseen liittyviin säännöksiin. Näistä muutostarpeista keskusjärjestöt ovat esittäneet yhteisenä kantanaan ehdotukset työministeriölle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle. Lisäksi tuloverolain ja enakkoperintälain tulkintaa tulee selkeyttää niin, että ne mahdollistavat työaikapankin osalta ennakonpidätyksen samoin kuin ennakonpidätyksen yhteydessä määräytyvien muiden palkkaperusteisten maksujen kohdistumisen vasta etuuksia vastaavan rahasuorituksen maksuajankohtaan.

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että hallitus kiirehtii edellä mainittujen asioiden toteuttamista.

Keskusjärjestöt suosittelevat jäsenliitoilleen, että ne alakohtaisia sopimus-

neuvotteluja käydessään omalta osaltaan edistävät tarpeelliseksi katsomallaan tavalla työaikapankkijärjestelyjä työpaikoilla.

## **6 TYÖAIKATYÖRYHMÄN TOIMEKSIANTO**

Keskusjärjestöt jatkavat aiemmin asettamansa työaikatyöryhmän toimiaikaa toistaiseksi. Työryhmän tehtävänä on seurata kansainvälisen ja Euroopan unionin jäsenmaiden säännöllisen ja tehdyn työajan kehitystä sekä näihin kohdistuvia muutospaineita. Mahdollisuuksien mukaan osana työaikakehityksen seurantaa työryhmän tulee kiinnittää huomiota myös ala- ja yrityskohtaisiin työaikajärjestelyihin.

Työryhmän tehtävänä on selvittää myös erilaisten työaikamuotojen laajuutta, käyttötarpeita ja toimivuutta. Mahdollisuuksien mukaan työssä tulee huomioida myös muissa EU-maissa tapahtunut kehitys.

Lisäksi työryhmän tulee seurata työaikapankkijärjestelyjen kehitystä ja käyttöönottoa sekä arvioida järjestelmien toimivuutta käytännössä ottaen huomioon myös työsuojelunäkökohdat ja kartoittaa mahdolliset järjestelmien käyttöönoton esteet.

Työryhmän tulee esittää raporttinsa sopimuskauden aikana.

## **7 PAIKALLISEN SOPIMISEN TUTKIMUSHANKE**

Työmarkkinakeskusjärjestöt toteuttavat paikallisen sopimisen tutkimushankeen yhdessä Turun yliopiston kanssa vuosien 2005 ja 2006 aikana. Tutkimushankkeen tarkoituksena on selvittää mm. paikallisen sopimisen kehitystä ja nykytilaa.

## Osaamisen vahvistaminen ja kehittäminen

### Sisällysluettelo

Osaamisen vahvistaminen ja kehittäminen.....	33
1 Henkilöstön kehittäminen.....	33
2 Ammattitutkintostipendi.....	34
3 Esitykset valtiovallalle.....	34
3.1 Aikuiskoulutuksen määrärahat.....	34
3.2. Oppisopimuskoulutus.....	35
3.3 Nuorten ammatillisiin tutkintoihin sisältyvät näytöt.....	35
3.4 Aikuisten näyttötutkintojärjestelmä.....	35
3.5 Nuorten koulutuspaikat ja työpajatoiminta.....	36
3.6 Korkeakoulujen voimavarojen suuntaaminen.....	36
3.7 Yksilöllisten eläkevakuutusten käyttö koulutukseen.....	36



## OSAAMISEN VAHVISTAMINEN JA KEHITTÄMINEN

Euroopan unionin sosiaalisessa vuoropuhelussa työmarkkinoiden eurooppalaiset keskusjärjestöt EAY, UNICE ja CEEP tukevat Lissabonissa asetettua tavoitetta kehittää unionista maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous. Osaaminen ja koulutus ovat tässä keskeisiä tekijöitä. Keskusjärjestöt hyväksyivät 2002 yhteisen viitekehyksen eurooppalaiselle toiminnalle ammattitaidon kehittämiseksi, elinikäisen oppimisen edistämiseksi sekä tiedottamisen, tuen ja ohjauksen lisäämiseksi tukemaan koulutusjärjestelmien toimintaa.

Valtioneuvosto on asettanut 28.10.2004 antamallaan asetuksella työ- ja koulutusasiainneuvoston. Tulopoliittisen sopimuksen osapuolet pitävät asetettua uutta neuvostoa merkittävänä, koska se mahdollistaa koulutus- ja työllisyysasioiden tarkastelun yhteisestä strategisesta näkökulmasta. Neuvoston työn onnistumisen kannalta on tärkeää, että se perustuu kolmikantaiseen suunnitteluun ja valmisteluun. Työmarkkinakeskusjärjestöt toteavat, että työ- ja koulutusasiain neuvoston käsiteltäviksi soveltuvat esimerkiksi ne asiakokonaisuudet, joita esitettiin vuosille 2003–2004 solmitussa tulopoliittisessa sopimuksessa.

Suomen kansallinen menestyminen sekä tuotannon ja työpaikkojen säilyminen Suomessa edellyttävät määrätietoista panostamista osaamiseen.

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että asetetun työ- ja koulutusasiain neuvoston johdolla selvitetään, miten työelämän kehittämissuunnitelmat sekä parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ja hallituksen globalisaatioselvityksen jatkotoimenpiteet ottavat huomioon osaamisen kehittämisen merkityksen tuottavuuden ja kilpailukykyyn nostamisessa sekä työhyvinvoinnin ja työuran jatkuvuuden edistämisessä yrityksissä ja työpaikoilla. Tehdyn selvityksen perusteella arvioidaan kolmikantatyhteistyönä ja mahdollisesti toimialakohtaisena vuoropuheluna toteutettavan erillisen kansallisen osaamissuunnitelman tarve.

### 1 HENKILÖSTÖN KEHITTÄMINEN

Työpaikan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää, että henkilöstön ammatillisen osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä huolehditaan. Suunnitelmallinen henkilöstön kehittäminen on yksi henkilöstön strategisen johtamisen avainalue ja menestyvän työyhteisön tunnusmerkki.

Vuosia 2003–2004 koskevassa tulopoliittisessa sopimuksessa keskusjärjestöt esittivät käynnistettäväksi sektorikohtaisia yhteisiä toimenpideohjelmiä henkilöstön suunnitelmallisen kehittämisen tukemiseksi.

Keskusjärjestöt korostavat henkilöstön suunnitelmallisen kehittämisen tärkeyttä ja suosittelevat jatkamaan sektoreittain käynnistettyjä yhteisiä toimenpideohjelmiä. Tällaisiin toimenpideohjelmiin liittyvien työpaikkatason kehittämishankkeiden toteutumista pyritään edistämään myös Työelämän kehittämissuunnitelman Tykesin avulla. Esimieskoulutusta on kehitettävä vastaamaan työelämän tarpeita.

Keskusjärjestöjen TELKE-työryhmässä selvitetään, miten erilaisilla työpaikoilla voidaan käytännön toimenpitein edistää henkilöstön suunnitelmallista ammatillisen osaamisen ylläpitämistä sekä työnantajan ja työntekijöiden yhteistyötä koulutusasioissa.

Keskusjärjestöt osaltaan seuraavat sektorikohtaisten toimenpideohjelmien käynnistymistä.

## **2**

### **AMMATTITUTKINTOSTIPENDI**

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät sosiaali- ja terveysministeriölle, että ammattitutkintostipendin määrä korotetaan 330 euroon 1.8.2005 alkaen. Samalla muutetaan koulutusrahastolakia siten, että stipendin saamisen ehtona oleva 30 vuoden alaikäraja poistetaan, 60 vuoden yläikäraja korotetaan 63 vuoteen ja että stipendin määrää voidaan tarvittaessa tarkistaa myös työmarkkinakeskusjärjestöjen esityksestä.

## **3**

### **ESITYKSET VALTIOVALLALLE**

#### **3.1**

##### **Aikuiskoulutuksen määrärahat**

Ammatillinen aikuiskoulutus on monesta eri tekijästä johtuen muodostunut ja tulee muodostumaan yhä tärkeämmäksi tekijäksi Suomen kilpailukyvyyn ja hyvinvointiyhteiskunnan toimivuuden kannalta. Hallituksen budjettiesityksessä näihin tarkoituksiin varatut määrärahat eivät kuitenkaan ole kehittyneet tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että ammatilliseen aikuiskoulutukseen

varattuja määrärahoja korotetaan tutkintotavoitteisessa aikuisten ammatillisessa koulutuksessa sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen täydennyskoulutuksessa.

### **3.2.**

#### **Oppisopimuskoulutus**

Oppisopimuskoulutuksena toteutettava lisäkoulutus on kiintiöity. Vuoden 2004 kiintiö on 22 000 paikkaa. Ensi vuodeksi hallitus ehdottaa budjettiesityksessään vähennystä. Koko ajan on kuitenkin esiintynyt enemmän tarvetta ja kysyntää kiintiöidyille oppisopimuspaikoille, kuin niitä on ollut tarjolla.

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että ensi vuodeksi kiintiöityjä oppisopimuskoulutuksena toteutettavan lisäkoulutuksen paikkoja lisätään.

### **3.3**

#### **Nuorten ammatillisiin tutkintoihin sisältyvät näytöt**

Nuorten toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkintoihin on päätetty sisällyttää näyttö. Työmarkkinakeskusjärjestöt osaltaan tukevat järjestelmän käyttöönottoa. Koska kyseessä on merkittävä ja vaativa järjestelmän muutos, tulee sille varata käyttöönottoa varten riittävät resurssit ja tehdä tiedotusohjelma.

Keskusjärjestöt esittävät, että ensi vuoden ja seuraavien vuosien talousarvioesitykseen otetaan riittävät määrärahat nuorten ammatillisten tutkintoihin sisältyvien näyttöjen järjestämiseksi ja siitä tiedottamiseksi.

### **3.4**

#### **Aikuisten näyttötutkintojärjestelmä**

Aikuisten näyttötutkintojärjestelmä on viimeisten 10 vuoden aikana kehittynyt merkittäväksi tutkinnon suorittamisväyläksi siten, että nykytasolla tutkintotilaisuuksiin osallistuu vuosittain 50 000 opiskelijaa. Jotta järjestelmän laatu pystytään pitämään riittävällä tasolla ja jotta kaikkien luottamus tutkintoihin säilyy, on tärkeää, että näyttötutkintoihin liittyvää laadukasta koe- ja tehtävämateriaalia on saatavilla.

Keskusjärjestöt esittävät, että budjettiesityksessä varataan riittävät määrärahat näyttötutkintoaineistojen laadunvarmistuksen turvaamiseksi.

### 3.5

#### Nuorten koulutuspaikat ja työpajatoiminta

Nuorten koulutustakuun toteuttaminen on osa työllisyyden politiikka-ohjelman toimeenpanoa. Järjestöt pitävät tarkoituksenmukaisena, että kaikille nuorille turvataan aloituspaikka toisen asteen koulutuksessa. Työpajatoiminnan kautta on tarpeen saada koulutukseen mukaan myös ne nuoret, jotka eivät peruskoulun päätyessä ole valmiita tekemään ammatinvalintapäätöstään. Työmarkkinoiden ammattitaitovaatimukset kohoavat ja edellyttävät kaikilta työalasta riippumatta ammattiin johtavaa koulutusta.

Keskusjärjestöt pitävät tarpeellisena, että opetus- ja työministeriöiden sekä kuntien käyttöön varataan riittävät määrärahat koulutuspaikkojen ja työpajatoiminnan tarjoamiseksi kaikille nuorille.

### 3.6

#### Korkeakoulujen voimavarojen suuntaaminen

Ammattikorkeakouluja ja yliopistoja tulee kehittää omaleimaisina ja koulutuspoliittisilta tavoitteiltaan selkeinä yksikköinä. Korkeakoulujärjestelmää on kehitettävä entistä suunnitelmallisemmin ja selkeytettävä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyötä ja keskinäistä työnjakoa. Korkeasteen koulutukseen käytettäviä voimavaroja on suunnattava siten, että parannetaan niiden kykyä antaa kansainvälisesti kilpailukykyistä koulutusta ja varmistettava mahdollisuudet huippuosaamisen kehittämiseen.

### 3.7

#### Yksilöllisten eläkevakuutusten käyttö koulutukseen

Työssä jatkamiseen ja eläkkeelle siirtymisen myöhentymiseen voidaan vaikuttaa myös henkilöiden omalla varautumisella koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin.

Keskusjärjestöt esittävät selvitetäväksi yhdessä STM:n, VM:n ja työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken, miten yksilöllisiä eläkevakuutuksia voitaisiin hyödyntää henkilön omaehtoisessa osaamisen ja ammattitaidon kehittämisessä.

## VAHVISTUSILMOITUS

Osapuolet ovat solmineet \_\_\_\_\_  
alaa koskevan työehtosopimuksen / virkaehtosopimuksen, työmarkkinoi-  
den keskusjärjestöjen välillä 29.11.2004 hyväksytyyn tulopoliittista sopi-  
musta koskevan neuvottelutuloksen mukaisesti.

\_\_\_\_\_ :ssä \_\_\_\_\_ kuuta 2004

TYÖNANTAJALIITTO  
TAI VASTAAVA

AMMATTILIITTO  
TAI VASTAAVA

# HALLITUKSEN KANNANOTTO 29.11.2004 SAAVUTETTUUN TULOPOLIITTISTA SOPIMUSTA VUOSILLE 2005–2007 KOSKEVAAN NEUVOTTELUTULOKSEEN

Hallitus toteaa, että työmarkkinoiden keskusjärjestöjen 29. marraskuuta 2004 saavuttama tulopoliittista sopimusta vuosille 2005–2007 koskeva neuvottelutulos täyttää hallituksen sille asettamat vaatimukset.

Hallitus sitoutuu omasta puolestaan alla lueteltuihin toimenpiteisiin ja antaa tarvittavat esitykset eduskunnalle. Mikäli hallitus katsoo, että neuvottelutulos ei ole tullut riittävän kattavana hyväksytyksi liittotason neuvotteluissa 15. joulukuuta 2004 klo 16.00 mennessä, hallitus toteaa, että alla luetellut esitykset raukeavat lukuun ottamatta vuoden 2005 talousarvioesitykseen liittyviä toimenpiteitä.

## 1. TYÖLLISYYTTÄ, OSTOVOIMAA JA KILPAILUKYKYÄ TUKEVAT TOIMENPITEET

### 1.1 Verotus

Työllisyyden ja palkansaajien ostovoiman lisäämiseksi hallitus keventää työn verotusta vuosina 2005–2007 bruttomääräisesti yhteensä 1,7 miljardilla eurolla. Tällä kevennyksellä kompensoidaan myöskin aiemmin sovitusti vuonna 2006 toteutettavasta sairausvakuutuksen rahoitusuudistuksesta johtuva vakuutettujen sairausvakuutusmaksun nousu. Lisäksi kevennyksellä hyvitetään työttömyysvakuutusmaksun, työeläkemaksun (yli 53-vuotiaat) ja kunnallisverojen nousua vuonna 2005. Veronkevennykset painottuvat pienein työtuloihin.

Vuonna 2006 otetaan käyttöön uusi valtionverotuksen ansiotulovähennys siten, että vuosien 2006 ja 2007 kevennyksistä seuraavat verotuottomenetykset kohdistuvat pelkästään valtion rasiutukseksi.

Kevennysten yhteydessä verotuksen rakennetta muutetaan vuonna 2007 poistamalla yksi tuloaraja asteikon alapäästä.

Vuonna 2005 verotusta kevennetään vuositasona noin 350 miljoonalla eurolla. Kevennys toteutetaan kasvattamalla kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä ja keventämällä valtion tuloveroasteikkoa. Lisäksi valtion tuloveroasteikkoon tehdään kahden prosentin inflaatiotarkistus.

Ansiotulovähennyksen kasvattamisesta seuraavat verotuottomenetykset kompensoidaan kunnille lisäämällä sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuksia ja seurakunnille nostamalla niiden osuutta yhteisöverosta.

Valtion tuloveroasteikkoa muutetaan talousarvioesityksen yhteydessä ehdotettuun asteikkoon verrattuna siten, että asteikon ensimmäistä, kolmatta, neljättä ja viidettä marginaaliveroprosenttia alennetaan puolella prosenttiyksiköllä. Ensimmäistä tulo rajaa nostetaan 100 eurolla ja toista 600 eurolla. Asteikon kolmatta tulo rajaa alennetaan 100 eurolla. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen enimmäismäärää nostetaan 3 550 eurosta 3 850 euroon, ensimmäistä kertymäprosenttia 47 prosentista 49 prosenttiin ja toista kertymäprosenttia 23 prosentista 26 prosenttiin.

Veronkevennyksen välitön tuloja alentava vaikutus on valtiolla 208 miljoonaa euroa, kunnilla 121 miljoonaa euroa, Kansaneläkelaitoksella 10 miljoonalla eurolla ja seurakunnilla 7 miljoonaa euroa. Lisäksi inflaatiotarkistus vähentää valtion veron tuottoa 160 miljoonalla eurolla.

Vuonna 2006 verotusta kevennetään bruttomääräisesti 810 miljoonalla eurolla, josta osa on sairausvakuutusmaksun nousun kompensaatiota. Valtion tuloveroasteikkoa muutetaan siten, että asteikon ensimmäistä marginaaliveroprosenttia alennetaan 1 1/2 prosenttiyksiköllä ja muita marginaaliveroprosentteja 1 prosenttiyksiköllä. Toista tulo rajaa korotetaan 1 200 eurolla ja viidettä 200 eurolla. Kolmatta tulo rajaa lasketaan 800 eurolla. Lisäksi asteikkoon tehdään inflaatiotarkistus.

Vuonna 2006 otetaan käyttöön uusi valtionverotuksen ansiotulovähennys siten, että verotuottomenetykset kohdistuvat pelkästään valtion tuloihin. Uusi vähennys rakennetaan siten, että se vaikutuksiltaan vastaa kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen enimmäismäärän nostoa 4 600 euroon, ensimmäisen kertymäprosentin nostoa 55 prosenttiin ja toisen kertymäprosentin nostoa 32 prosenttiin.

Vuonna 2007 verotusta kevennetään 550 miljoonalla eurolla. Valtion tuloveroasteikossa yhdistetään toinen ja kolmas tuloluokka. Uusi toinen tuloluokka vastaa aiempaa kolmatta tuloluokkaa. Kolmannen ja neljännen tuloluokan marginaaliveroprosentteja alennetaan 1/2 prosenttiyksiköllä. Lisäksi tehdään inflaatiotarkistus.

Vuonna 2007 uusi vähennys rakennetaan siten, että se vaikutuksiltaan vastaa kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen enimmäismäärän nostoa 5 100 euroon, ensimmäisen kertymäprosentin nostoa 58 prosenttiin ja toisen kertymäprosentin nostoa 35 prosenttiin.

Varallisuusverotuksesta luovutaan vuonna 2006.

## 1.2

### **Kansainvälistä kilpailukykyä parantavat liikenneinvestointihankkeet**

Hallitus jatkaa infrastruktuurin kehittämistä liikenneväyläpolitiikkaa pohjineen ministerityöryhmän etusijajärjestyksen pohjalta. Tässä yhteydessä hallitus on katsonut perustelluksi teollisuuden kilpailukykyyn vahvistamiseksi tehdä periaatepäätöksen Lappeenranta-Imatra -tiehankkeen ja Lahti-Luumäki -ratahankkeen aloittamisesta vuoden 2007 talousarviossa.

Lisäksi turvataan kertaluonteisesti yhteensä 10 miljoonan euron lisäys vuodelle 2005 jo ehdotettuihin menoihin ja yhteensä 50 miljoonan euron lisäys (mukaan lukien alv) jaksotettuna jäljellä olevalle vaalikaudelle teemahankkeisiin, perustienpitoon ja perusradanpitoon.

## 1.3

### **Kilpailukykyä tukeva innovaatiotoiminta**

Hallitus pitää innovaatiotoiminnan kehittämistä erityisen tärkeänä Suomen kilpailukykyyn ja työllisyyskehityksen kannalta. Hallitus ottaa sen omasta aloitteesta, työmarkkinajärjestöjen toimesta ja muissa yhteyksissä esille tuodut tutkimustoiminnan, koulutuksen ja innovaatiotoiminnan kehittämisehdotukset pikaisesti tarkasteluun ja tekee tarvittavat toimenpide-ehdotukset kevään 2005 kehyspäätöksen yhteydessä.

## 2.

### **KUNTIEN VALTIONOSUUDET**

Kuntien ja valtion välisen kustannustenjaon tarkistuksen vuodelle 2008 jaksotettua osuutta aikaistetaan 20 miljoonalla eurolla vuodelle 2005 ja 15 miljoonalla eurolla sekä vuodelle 2006 että 2007.

## 3.

### **TYÖLLISTYMISEN JA MUUTOSTURVAN TOIMINTAMALLI**

Hallitus suhtautuu myönteisesti työmarkkinaosapuolten sopimiin menettelyihin uudelleentyöllistymisen edistämiseksi irtisanomistilanteissa ja ryhtyy toimenpiteisiin tarvittavien muutosten aikaansaamiseksi työvoimaviranomaisten menettelyihin ja lainsäädäntöön.



#### **4.**

### **TALOUSRIKOSTEN TORJUNTA**

Hallitus suhtautuu myönteisesti työmarkkinaosapuolten esille ottamiin talousrikosten torjunnan kehittämisehdotuksiin ja ryhtyy omalta osaltaan toimenpiteisiin näiden suuntaviivojen mukaan.

#### **5.**

### **INDEKSIEHTO**

Annetaan hallituksen esitys laiksi, jolla sallitaan tulopoliittisen neuvottelutuloksen kohtaan 2.4 sisältyvän indeksiehdon ottaminen tämän sopimuksen mukaisesti työ- ja virkaehtosopimukseen.

#### **6.**

### **VALTION HENKILÖSTÖMENOJEN BUDJETOINTI**

Tulosopimuksesta aiheutuvat henkilöstömenojen lisäykset vuodelle 2005 budjetoidaan vuoden 2005 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä. Vuoden 2006 henkilöstömenojen lisäykset budjetoidaan kyseistä vuotta koskevassa talousarvioesityksessä.

## Kaavioita palkankorotusten rakenteesta, kustannusvaikutuksista ja ostovoiman muutoksista


Palkankorotukset.....	43
Arvio sopimuskauden kustannusvaikutuksista.....	44
Työllisen palkansaajan ostovoiman muutos.....	45
Ansiökehityksen ja veromuutoksen vaikutus käteen jäävään tuloon 2005–2007.....	46
Ansiökehityksen ja veromuutosten vaikutus yhteensä 2005–2007.....	47
Alle 53-vuotiaiden vero- ja maksumuutokset sekä sopimuskorotukset 2005.....	48
53 vuotta täyttäneiden vero- ja maksumuutokset sekä sopimuskorotukset 2005.....	49
Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys 2003–2005 ja valtionverotuksen ansiotulovähennys 2006–2007.....	50
Ansiökehityksen ja verotuksen vaikutus SAK:laisen perheen nettotuloihin 2005–2007.....	51
Tupon veropaketin tuottovaikutusarvioita 2005–2007.....	52
Palkansaajien nimellis- ja reaaliensiot sekä kotitalouksien käytettävissä oleva reaaliensio 1985–2004.....	53
Työttömyysaste 1990–2008.....	54

## PALKANKOROTUKSET

Sopimuskorotusten rakenne ja kustannusvaikutus

### ▪ Sopimuskausi 16.2.2005 - 30.9.2007

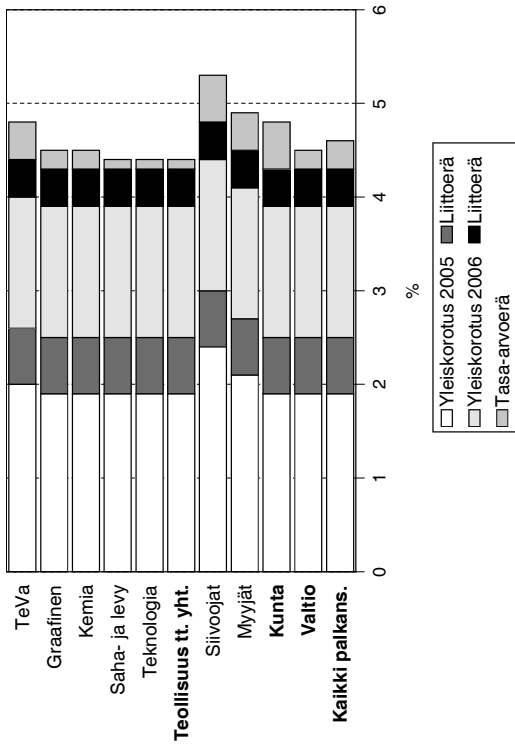
	1.3.2005	1.6.2006
▪ Yleiskorotus		
• senttiä / t	18	1,4 %
• euroa / kk	30,06	
• vähintään %	1,9	
▪ Liittoerä, %	0,6	0,4
▪ Tasa-arvoerä, %		0,3
▪ Kustannusvaikutus yhteensä, %	2,5	2,1



## ARVIO SOPIMUSKOROTUSTEN KUSTANNUSVAIKUTUKSISTA

**1.3.2005:** Yleiskorotus 18 snt/t, 30,06 euroa/kk (kv 1,9 %), liittoerä 0,6 %

**1.6.2006:** Yleiskorotus 1,4 %, liittoerä 0,4 %, tasa-arvoerä 0,3 %

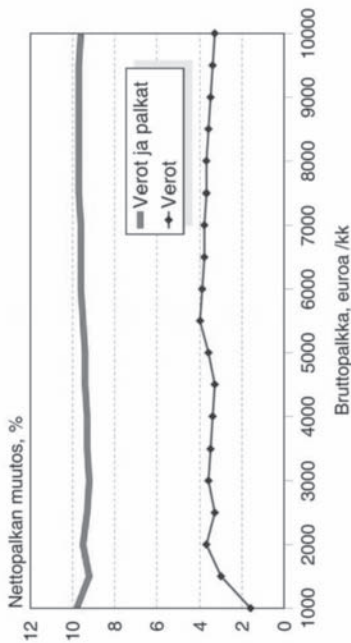


## Työllisen palkansaajan ostovoiman muutos, % (vuosikeskiarvio)

	2005 *)	2006
▪ Nimellisansiot	3½	2½
▪ Nettoansiot	3¼	3½
▪ Kuluttajahinnat	1¾	1½
▪ Reaaliensiot	1¾	1
▪ Nettoaaliensiot ( = ostovoima työllistä palkansaajaa kohti)	1½	2

\*) ml. tuporatkaisuun liittyvät veronkevennykset sekä työttömyysvakuutusmaksun, keskimääräisen tel-maksun ja kunnallisveroprosentin muutokset

## Ansiokehityksen ja veromuutosten vaikutus käteen jäävään tuloon 2005-2007 \*



\* ml. tiedossa olevat vero- ja maksumuutokset (myös inflaatiotarkistus) sekä palkankorotukset, rakennemuutokset, palkkaliukuma ym.

Veromuutokset lisäävät käteen jäävää tuloa 3-4 prosenttia; vero- ja palkkamuutokset yhteensä 9-10 prosenttia.

# Ansiokehityksen ja veromuutosten vaikutus yhteensä 2005-2007 \*

	Nettopalkan muutos	
	Verot euroa/kk	Verot ja palkat euroa/kk
1000	14	82
1500	34	107
2000	54	137
2500	57	161
3000	72	184
3500	78	208
4000	84	232
4500	90	257
5000	107	281

\* ml. tiedossa olevat vero- ja maksumuutokset (myös inflaatiotarkistus). Palkkaliukuma ym. on mukana. Nettopalkan muutos kuukaudessa on laskettu vuosiansioista. Siinä on otettu huomioon palkankorotusten voimaantulo 1.3.2005 ja 1.6.2006, muttei uusia sopimuskorotuksia 2007.

# Alle 53-vuotiaiden vero- ja maksumuutokset sekä sopimuskorotukset 2005 \*

Brutto- palkka	Nettopalkan muutos			
	Verot		Verot ja palkat	
	%	euroa/kk	%	euroa/kk
1000	0,3	2	3,1	26
1500	0,7	8	2,4	27
2000	0,6	9	2,2	32
2500	0,5	9	2,2	38
3000	0,7	13	2,2	44
3500	0,6	14	2,3	50
4000	0,6	15	2,3	56
4500	0,6	16	2,3	62
5000	0,8	24	2,3	68

\* Ilman palkkaliikumaa ym., työntekijän tel-maksu on 4,6 %.  
Nettoansion muutos kuukaudessa on laskettu vuosiansioista. Siinä on otettu huomioon palkankorotusten voimaantulo 1.3.2005.

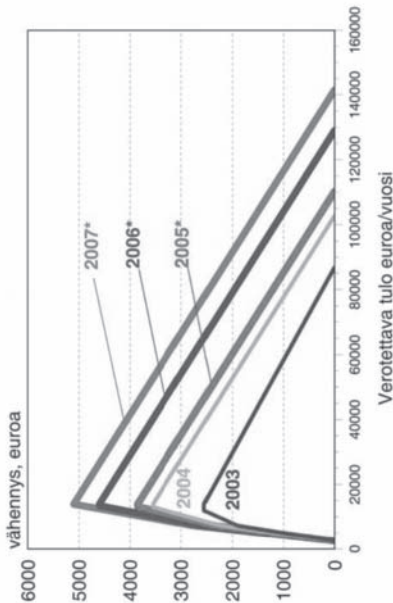


## 53 vuotta täyttäneiden vero- ja maksu- muutokset sekä sopimuskorotukset 2005 \*

Brutto- palkka	Nettopalkan muutos		Verot ja palkat euroa/kk
	Verot %	Verot euroa/kk	
1000	-0,8	-7	16
1500	-0,3	-4	15
2000	-0,4	-5	17
2500	-0,5	-8	20
3000	-0,3	-6	25
3500	-0,4	-8	28
4000	-0,4	-10	31
4500	-0,5	-13	33
5000	-0,1	-4	41

\* Ilman palkkaliikumaa ym., työntekijän tel-maksu on 5,8 %.  
Nettoansion muutos kuukaudessa on laskettu vuosiansioista. Siinä on oletettu huomioon palkankorotusten voimaantulo 1.3.2005.

## Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys 2003-2005 ja valtionverotuksen ansiotulovähennys 2006-2007



\* Tupon veropaketissa

## Ansiokehityksen ja verotuksen vaikutus SAK:laisen perheen nettotuloihin 2005-2007 \*

	Nettopalkan muutos 2004/2007	
	%	euroa/kk
Enemmän ansaitseva	9,5	157
Vähemmän ansaitseva	9,8	135
Perhe yhteensä	9,6	292

\* ml. palkkaliukuma ym.

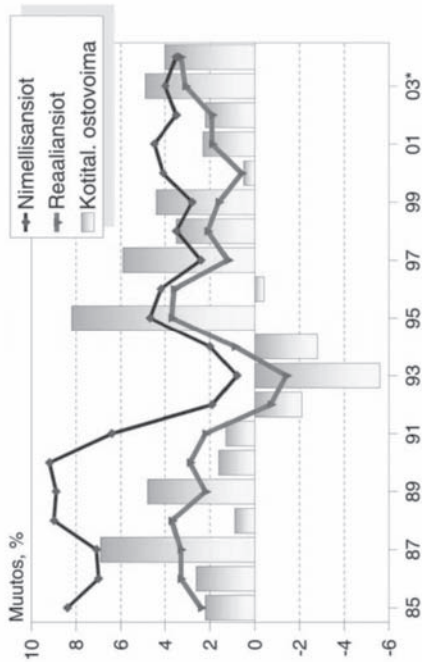
SAK:laisen perheen nettoansiot nousevat 9½ prosenttia (292 euroa/kk) 2005-2007. Nettoansion muutos kuukaudessa on laskettu vuosiansioista. Siinä on otettu huomioon palkankorotusten voimaantulo 1.3.2005 ja 1.6.2006, muttei uusia sopimuskorotuksia 2007. Enemmän ansaitsevan bruttopalkka on 2400 euroa/kk ja vähemmän ansaitsevan 1900 euroa/kk (vuonna 2004).

# Tupon veropaketin tuottovaikutusarvioita 2005-2007

Veroperustemuutos	Tuottovaikutus Milj. euroa
<b>2005</b>	
Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys (kunnat 121 milj. euroa, Kansaneläkelaitos 10 milj. euroa, seurakunnat 7 milj. Euroa)	-138
Valtion tuloveroasteikko	-208
Yhteensä	-346
<b>2006</b>	
Valtion tuloveroasteikko ja ansiotulovähennys yhteensä	-810
Sairausvakuutuksen rahoitusuudistus	+400
Yhteensä	-410
<b>2007</b>	
Valtion tuloveroasteikko ja ansiotulovähennys yhteensä	-550
<b>2005-2007 veronkevennykset yhteensä</b>	<b>-1306</b>

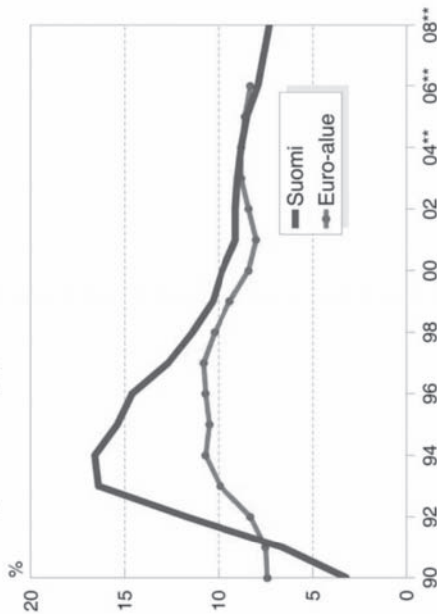
Lisäksi vuosina 2005-2007 tehdään valtion tuloveroasteikkoon inflaatiotarkistus, joka vuonna 2005 vähentää valtion veron tuottoa 160 milj. euroa (2 % inf. tark.)

## Palkansaajien nimellis- ja reaaliensiot sekä kotitalouksien käytettävissä oleva reaalityulo 1985-2004



Lähde: Tilastokeskus, VM

## Työttömyysaste 1990-2008



Lähde: OECD, VM (Suomen vakausohjelman tarkistus (2.12.2004))





**SAK**

*Ihmisen puolella*

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry  
Hakaniemenranta 1, PL 157, 00531 Helsinki,  
puh. (09) 772 11  
[www.sak.fi](http://www.sak.fi)